

РОБІТФАКІВЦІ

Сто років тому /7.07. 1921 р./ вийшов декрет РНК УСРР «Про організацію робітничих факультетів». Згідно цього рішення Наркомос УСРР зобов'язувався не пізніше 1.05. 1921 року відкрити при індустріальних, аграрних, медичних та освітніх вишах 21 робітфак із дворічним терміном навчання. Таким чином, робітфаки, як загальноосвітні навчальні заклади, почали готувати із малограмотного населення вступників до вишів. І це закономірно, адже питання підготовки кваліфікованих кадрів вимагало негайного вирішення.

Дійсно, після двох революцій та кількарічної громадянської війни країна опинилась мало не в середньовіччі. Про економічні висоти 1913 року тепер доводилось хіба що мріяти. Тим більше, що зруйнувавши старий світ до підвалин, Радянська влада взагалі опинилась на повному роздоріжжі. До того ж, для подолання продовольчої, паливної та транспортної криз потрібні були не тільки відповідні суспільно-виробничі умови, але ще й фахівці-спеціалісти. Однак більша частина їх із початком червоного терору вибула за кордон. А ті, хто залишився, не викликали довіри у партійних керманів. Тож доводилось братись за підготовку нового, уже радянського покоління спеціалістів. Тільки знову ж таки, згідно реорганізованої системи освіти, діти дворян, духовенства, землевласників, промисловців, купців та взагалі підприємців тепер не мали доступу до освітніх закладів: у них це право відібрали. Тому радянську інтелігенцію, як Єву із ребра Адама, керівництво держави почало творити із селян і робітників. Для Радянської влади це завдання стало таким же життєво необхідним, як і державний план із електрифікації народного господарства. Справедливості заради слід зазначити, що обидві ці задачі були розв'язані успішно. І напевне не стільки через фанатизм прибічників комуністичної ідеології, як через відсутність корупції. Це суспільне і добре відоме нам явище на той період просто зникло.

Робітфаки мали, як денну, так і вечірню форму навчання. Освітня програма поділялась на курси, тому слухачів робітфаку називали курсантами. На денному робітфаку платили стипендію, а на вечірньому молодь навчалась без відриву від виробництва. До речі, робітфак не був привілеєм тільки молодих. Сюди приходили навчатись і уже зовсім зрілі та сімейні люди. Цьому сприяли і правила вступу на робітфак: потрібно було володіти хоча б азами грамотності. Зате у разі успішного закінчення цих курсів дозволялось без екзаменів або ж за спрощеною системою іспитів продовжувати навчання у виші.

Звичайно, що за досить стислий строк підготувати малоосвіченого абітурієнта для вищої школи було не просто. Але зауважу, що робітфаки мали і три річний, і навіть чотири річний термін навчання. Крім того, неписьменність серед народних мас до 1917 року не була вже такою тотальною, як це прийнято вважати. Це один із багатьох радянських міфів, які виправдовували революційну доцільність. Варто хоча б згадати про досить розгалужену систему земських шкіл. Прикладом тому є земська школа у селі Маслівка. Це навіть була не школа, а училище, яке діяло згідно «Положення про початкові народні училища» /1864 р./.

Робітфак при Маслівському Інституті селекції і насінництва ім. К.А. Тімірязєва /МІСНІТ/ було відкрито у 1923-му році. Він мав денну форму навчання із двома або ж трьома курсами освітніх програм.

Заняття робітфаківців у контрольно-насінневій лабораторії МІСНІТ. 30-ті рр

Наприклад, у 1931/1932 роках на маслівському робітфаку навчалось 446 чоловік. Із них – 26 жінок. У цей же час МІСНІТ координує роботу таких робітфаків, як Богуславський /102 слухачі/, Фастівський /101 слухач/, Сквирський (Тхорівка) /58 слухачів/, Таращанський /95 слухачів/, робітфак Миронівської селекційно-дослідної станції /30 слухачів/ та робітфак ім. Нансена /70 слухачів/. Нажаль, останній топонім поки що поясненню не піддається. Але і так зрозуміло, що робітфаківська діяльність МІСНІТ охоплювала досить широку регіональну площину. До речі, значний відсоток викладачів робітфаку належав до числа учорашніх випускників МІСНІТ. В окремих випадках до викладацької роботи допускались навіть старшокурсники. Цей факт є ще одним свідченням надзвичайно високого рівня підготовки студентів у Маслівському інституті. Що ж до молодих викладачів робітфаку, учорашніх випускників МІСНІТ, то серед них будуть і майбутні відомі селекціонери та науковці: Д.І. Малюта, П.П. Прозора, І.М. Корнієнко.

Шкода, але дуже мало залишилось документів, пов'язаних із діяльністю робітфаку при МІСНІТ. Та все ж вони є. Серед них - віньєтка 5-го випуску. Ця безцінна річ свідчить нам про те, що на робітфаку, який у той період очолював доцент Є.Є. Благущин здобув освіту 101 слухач. Із них – 35 жінок. Тут була і своя комсомольська організація, і своя профспілка. Між іншим, профспілка на рівні із директором теж мала повноваження керуючого органу. До слова, у серпні 1935 року відбувся чи не найбільший за історію МІСНІТ набір першокурсників – 125 чоловік. Вісімдесят п'ять із них були випускниками Маслівського робітфаку. Ще п'ять – випускниками робітфаків – філіалів МІСНІТ. Нажаль студентам набору 1935 року довелось провчитись у МІСНІТ усього два курси. У 1937 році, у зв'язку із реорганізацією закладу, студенти молодших курсів були переведені до Одеського с/г інституту /ОСГІ/ на відділення селекції і насінництва агрономічного факультету. Студенти старших курсів – до Харківського с/г інституту /ХСГІ/.

Звичайно, що це рішення стало величезним стресом для «маслівчан», переважна більшість із яких прийшла навчатись із навколишніх сіл. Мало того, що тепер потрібно було звикати до життя у великих чужих містах, але і розраховувати віднині теж доводилось тільки на самих себе. Бо так далеко від дому годі було і чекати бодай хоч батьківського продуктового кошика. В Одесі, наприклад, частина «маслівчан» через елементарну матеріальну незабезпеченість змушена була залишити інститут. Але більшість, близько сімдесяти чоловік, все ж залишилась і здобула дипломи агрономів-селекціонерів-насіннезнавців у 1940/1941 роках. Строк навчання залежав від наявності військової кафедри на курсі.

Секретар комсомольської організації маслівського робітфаку Борис Чередніков. 1938 р.

Сорок двоє із одеських «маслівчан» пішли на фронт. Живими повернулось двадцять п'ять. Серед загиблих - секретар комсомольської організації маслівського робітфаку Борис Чередніков. А також - Іван Глущенко, Антон Хоменко, Петро Горобець, Іван Безверхий. Не можна не згадати і загиблих робітфаківців, уродженців самої Маслівки: Антона Гапанюка, Миколу Гончара, Григорія Зозулю, Семена Мороза. Іменем ще одного робітфаківця, старшого лейтенанта О.С. Лобаса названо одну із вулиць Маслівки. Після робітфаку Онисим Лобас закінчив Київське танкотехнічне училище /02. 1941 р./ . Воював у 170-й танковій бригаді, у складі 18-го танкового корпусу 1-ї гвардійської армії Південно-Західного фронту. Загинув у лютому 1943 року біля села Козача Лопань Дергачьовського району Харківської області.

Листівка ст. лейтенанта О.С. Лобаса до рідних. 1940-й р.

Гинули робітфаківці і уже здавалось би в абсолютно мирний час. У цьому відношенні просто показовою є біографія Івана Євтуховича Дерія. Народився він у 1911 році у с. Янівка /Іванівка/ на Богуславщині у дуже бідній родині. Початкову освіту здобув у земській школі. У юності працював на шахтах Донбасу, тож додому повернувся із великою надією розпочати велике господарювання на своєму земельному наділі. Аж тут у спину вдарила колективізація, і довелось Іванові віддавати у колгосп усі свої статки. Звідти ж, із колгоспного поля, він був прикликаний у ряди РСЧА. Там закінчив школу молодших командирів, а демобілізувавшись, вирішив здобути собі ще й вищу фахову освіту. Іван записався відразу на Маслівський робітфак, хоч розумів, що учитись після такої великої перерви буде дуже непросто. Однак наполегливість, працьовитість і сила волі допомогли йому успішно закінчити не тільки робітфак, але і два курси в МІСНІТ та два останні курси в ОСГІ. Та війна так і не дасть можливості застосувати на практиці здобуті знання. Важкі фронтові дороги приведуть лейтенанта Івана Дерія аж на Далекий Схід, де він і зустрине Перемогу за остаточної капітуляції мільйонної Квантунської армії. Повернувся Іван додому, а там лютує розруха. До голоду та злиднів

підпрігся і різного роду бандитизм. Однією із прихованих його форм була економічна злочинність. Тож доля подарувала Іванові Євтуховичу усього лиш чотири роки улюбленої роботи на сортодільниці у с. Пустоварівка Сквирського району. Невдовзі ж, у 1950-му році, його призначили головою занепаłego колгоспу «Більшовик» у сусідньому селі Антонів. За якийсь час новий керівник дійшов висновку, що попри повоєнну руйну, комусь ще й дуже вигідно тримати це господарство у розряді відсталих. Щось тут було не так. Як потім виявилось, у районі діяла ціла схема економічних обмудок, на яких наживалась місцева мафія. І коли фронтовик почав боротьбу із хижакими, які живились народною кров'ю, то його просто прибрали із дороги. Трапилось це у липні 1953 року. Убивцю найняли за 500 крб. Це були так звані «старі» гроші, які потім будуть знецінені реформою 1960/1961 років. Сама ж реформа, як відомо призведе до девальвації радянської грошової одиниці. Тим не менш, вона підкосить чимало схем по відмиванню награваного народного добра аж поки не підросте нове покоління шахраїв.

Та як би там не було, а чесних людей завжди більше, тож значним внеском у велику та святую справу післявоєнної відбудови вітчизняного АПК стала і праця колишніх маслівських робітфаківців. Вони трудилися у колгоспах і у радгоспах, на селекційно дослідних станціях та на сортодільницях, а також очолювали органи державного управління народним господарством. Це і їх стараннями наша Миронівщина на початку 60-х років за своїми економічними показниками вийшла у лідери на рівні республіки. Серед таких звитяжців і корінні маслівчани: Юхим Андронович Бондар, Федот Деменьтійович Гайворонський та Петро Кіндратович Малюк. Усі троє після робітфаку та МІСНІТ закінчували навчання в ОСГІ. Отримали дипломи у березні 1941 року. А через три місяці добровольцями пішли на фронт. Старший лейтенант Юхим Бондар був двічі нагороджений медаллю «За відвагу» та медаллю «За бойові заслуги». Капітан Федот Гайворонський - орденом Вітчизняної війни II ст., орденом Червоної Зірки та двічі медаллю «За бойові заслуги». Старший лейтенант Петро Малюк – орденом Червоної Зірки, медаллю «За оборону Сталінграда» та медаллю «За відвагу». Повернувшись додому, почали фронтовики піднімати поруйнований господарчий комплекс Миронівщини. Федот Гайворонський – на Миронівській МТС та у обласному Управлінні с/г. Юхим Бондар – на виробничому відділенні «Вербова» при Миронівському цукровому заводі. Згодом він очолив маслівське відділення Миронівської сортодільниці обласної насінневої інспекції. Був нагороджений орденом «Знак Пошани». Петро Малюк, який втратив на війні руку, очолив Миронівський райвиконком. Був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Чи варто й говорити, що перед нами дуже стислий огляд історії маслівського робітфаку та його випускників. До слова, у 1940 році робітфаки, як загальноосвітні навчальні заклади було ліквідовано. Нова потреба у їх відкритті виникла уже у повоєнні роки. Як підготовчі відділення вони знову почали діяти при вишах, готуючи вступників із числа тих, хто уже мав середню освіту. Контингент все той же: робітничі і селянська молодь та демобілізовані із лав Радянської армії. Звичайно, що від тих часів національна система освіти далеко пішла вперед. Або ж і ні. Як завжди, тільки завтра історія дасть оцінку всьому тому, що відбувається сьогодні. Що ж стосується робітфаків, то тут її слово тверде: «Робітфаківець – це звучить гордо!».